

BUITEN

10^e JAARGANG N°. 23.

ZATERDAG 3 JUNI 1916.

Foto C. Steenbergh.

HET SLOT MOERMOND BIJ RENESSE OP SCHOUWEN,
GEZIEN VAN HET WESTEN, NA DE RESTAURATIE VAN 1910—1911.

Schnabel sc.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN JUNI, DOOR A. A. N.	BLZ. 266
TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN. UIT HET FRANSCH VAN GASTON LEROUX (23).	„ 266
HET SLOT MOERMOND, DOOR P. D. DE V., GEÏLLUSTR., BLZ. 265, 268—271	
OVERMAASCHIE SCHETSEN, (SLOT), DOOR ALIX BRANSE. BLZ. 270	
EEN AASRUIMER DER PAMPA'S, DOOR J. H. FABRE, (VERT. DOOR PRINSEN GEERLIGS), GEÏLLUSTREERD	BLZ. 272—273
IN ZUID-TIROL, (II), DOOR K., GEÏLLUSTREERD	„ 274—276
EINDELIJK TOCH! DOOR MAURITS PEETERS	BLZ. 274
JANUS, DOOR F. W. DRIJVER	„ 276
MEIKEVERSOEP, DOOR M.	„ 276
TURKSCHIE SPREEKWOORDEN, DOOR G.	„ 276

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken betwifdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN JUNI

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 16.5 uur sterretijd, d. i. omstreeks 11 uur middelbaren tijd. Men zie het Julikaartje van de N. R. Ct., dat half Juni verschijnt, en dat voor 17 uur sterretijd geldt.

Zenith: Draak, Hercules;
Noorden: Kleine Beer, Cassiopeia, Driehoek, Giraffe, Perseus, Wagenman;
Noordoosten: Andromeda, Cepheus, Hagedis;
Oosten: Dolfijn, Iier, kleine Paard, Pegasus, Pijl, Steenbok, Vos, Waterman, Zwaan;
Zuidoosten: Arend, Schild van Sobieski;
Zuiden: Hercules, Schorpioen, Schutter, Slang, Slangendrager, Waterslang, Weegschaal, Wolf;
Zuidwesten: Boötes, Kroon;
Westen: Grootte Beer, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, grootte en kleine Leeuw, Maagd;
Noordwesten: Kreeft, Lynx.

De *Melkweg* is om 19 uur sterretijd, d. i. dus half Juni anderhalf uur na middernacht (half drie zomertijd), op zijn best, maar ook te middernacht (één uur zomertijd) al prachtig te zien. Het is in dezen tijd van het jaar een telkens terugkeerend genot, den fantastisch lichtenden band aan den Oost-hemel te zien prijken. In Juli wacht ons dit genot omstreeks middernacht, in Augustus al in den vóórvond (na tien uur zomertijd).

De *tijdsvereffening* is in Juni zoo goed als onmerkbaar: evenals in April en in Mei geeft een zonnwijzer vrij nauwkeurig den middelbaren tijd aan. In het begin der maand is zon twee min. bij de (winter-)klok voor, in het eind drie minuten achter; half Juni wijzen zon en klok gelijk.

Vertoonen zich in Juni *zonnevlekken*, dan ziet men die in nagenoeg rechte banen over de schijf trekken; zij verschijnen aan den Oostrand en bereiken in een dag of 13 den Westrand.

Den 21^{en} Juni bereikt de zon den zomerstilstand, het *solstitium*; zij beschrijft haar dagelijksche baan zoo hoog mogelijk aan den hemel en keert na dien datum weer langzamerhand naar den evenaar terug. Daarom heet de op den langsten dag afgelegde parallelcirkel de *keerking* (van de Kreeft) en het solstitium in het Duitsch *Sonnenwende*. Den Zuidelijken of *Kreefts-keerkring* beschrijft de zon op den kortsten dag in December.

Zodiakaallicht en *Gegenschein* zijn niet te zien. In Mei en Juni kunnen *Algolminima* slechts bij hooge uitzondering — en dan nog maar gedeeltelijk — worden waargenomen. Daarvoor is

gedurende den korten nacht de stand van het sterrebeeld Perseus, dat zich te 15 uur sterretijd in het Noorden in onderculminatie bevindt, te ongunstig. Misschien zal men van het minimum, dat op 10 Juni twee uren na middernacht plaats vindt, nog iets kunnen zien.

Mercurius is in het eind der maand morgenster, maar zal wel niet kunnen worden waargenomen.

Venus nadert nu snel tot de zon, maar blijft in de eerste helft der maand toch nog goed zichtbaar. Voor bezitters van kijkers van b.v. honderdvoudige vergrooting begint nu de interessante tijd der snelle fasenverandering. De sikkel wordt tot aan de *benedenconjunctie* (3 Juli) hoe langer hoe smaller, terwijl de middellijn der schijf aangroeit van 40" tot 58".

Mars blijft in het sterrebeeld Leeuw oostwaarts loopen, of eigenlijk zuidoostwaarts. In het begin van Juni is de planeet nog maar tot middernacht goed te zien, tegen het einde der maand alleen in den vóórvond.

Jupiter begint zich in de ochtendschemering te vertoonen; den 15^{en} Juni komt de planeet iets vóór half drie zomertijd op.

Saturnus is alleen nog in het begin der maand in de avond-schemering zichtbaar.

De invoering van den *zomertijd* brengt — men heeft het hier en daar in de opgaven van deze maand kunnen bemerken — voor een astronoom eigenaardige bezwaren mede. Behalve boeren en buitenlui zijn sterrekundigen en lantaarnopstekers zowat de eenige personen die hun leven naar de zon inrichten. Dit was juist de kapitale fout, die telkens en telkens weer gemaakt werd, toen eenige jaren geleden de Utrechtsche Hoogleraar Hubrecht zoo voor den Midden-Europeschen tijd ijverde: hoe vaak kreeg men van hen die zich zelve mannen van de praktijk noemden, te hooren, dat het alleen bij duffe kamergeleerden kon opkomen een anderen tijd in te voeren dan den plaatselijken, den eenigen waaraan men zich te houden had. Alsof iemand — behalve dan van de bovengenoemde categorieën — zich daaraan houdt. Het dagwerk moge min of meer naar de zon geregeld zijn: in elk geval volgt op den dag een aan ander werk of aan uitspanning bestede avond, die voor den een korter, voor den ander heel lang duurt, maar die noodzakelijkerwijs het uur van slapen gaan bedenkelijk dicht bij middernacht brengt.

De invoering van den zomertijd beteekent dus niet, dat wij van den rationeelen plaatselijken zonnetijd afwijken, maar integendeel, dat wij de bestaande betreurenswaardige afwijking, die op een paar uren kan begroot worden, althans gedurende eenige maanden met één uur bekorten.

Maar de astronoom kan geen zomertijd gebruiken, evenmin als de lezer van een astronomisch artikel, en middernacht moet twaalf uur blijven heeten. Het lijkt mij het beste, in de zomermaanden de beide tijden, den middelbaren en den zomertijd, naast elkaar te noemen.

A. A. N.

TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN

Uit het Fransch van GASTON LEROUX.

(23)

HET houweel lag bij den kuil en de schop, die in de aarde werd gestoken, stiet op den koffer. Fanny was niet bijzonder ontroerd. Wel sloeg haar hart sneller dan gewoonlijk, maar het steeds dreigende gevaar van den laatsten tijd en de noodzakelijkheid om dit in 't gelaat te zien, hadden haar verbaasd gehard.

Snel en beslist deed zij haar mantel uit. Zij zorgde er voor, dien een eind van al dien vuilen rommel af te leggen; daarna ging zij in haar stofmantel op de knieën liggen en boog zich over dit graf heen, waar zij in de diepte een koffer had zien staan. Haar lantaarn was stevig in de humus naast haar vastgezet. Eerst werd de spade uit het gat getrokken. Toen boog zij zich weer erover heen. Er was nu niet zooveel aarde meer op den koffer, zoodat Fanny's hand het slot kon aanraken.

Fanny's hand raakte dus het slot aan! Had Jacques nog den tijd gehad om den koffer op slot te doen? . . .

Fanny gaf zich dadelijk rekenschap, dat hij dit niet gedaan had.

Ten einde achter de waarheid te komen, moest zij nog een laatste poging wagen en zich nog wat meer voorover buigen, en het deksel naar zich toetrekken, waarvan een gedeelte niet met aarde bedekt was.

Zij lichtte het deksel op. . . .

Toen Fanny het deksel weer dicht sloeg, *had zij het lijk gezien!* . . .

XXXIV. HET LAATSTE GEHEIM.

Toen Fanny, tevreden over „den verrichten arbeid”, in 't Engelsche rijk op het kasteel terugkwam, was haar geest verlost van een verschrikkelijken twijfel en dacht zij na over dien zonderlingen geestestoestand op zekere oogenblikken in zekere omstandigheden, die je de geesten van je eigen verbeelding doet zien. Dus, ook zij was er 't slachtoffer van geweest, dacht zij.

Haar verwarde zintuigen hadden haar een onbestemd beeld voor oogen getooverd, hetgeen haar echter zoo werkelijk toegeschenen had, dat zij, diep in den kelder, 't bewijs was gaan zoeken, *dat het lijk er nog steeds was!*

Om een excuus te vinden voor een zwakheid waartoe zij zich niet in staat achtte en welke haar in haar eigen oogen gelijk stelde met die zenuwlijderes van een Martha, bedacht zij zich, dat dit oogenblik van zwakheid verhinderd had een oogenblik van misdaad te voorschijn te roepen. Toch had zij spijt over die zwakheid. O, indien zij 't niet gekend had, zou de geest niemand meer verschenen zijn!... Had zij hem maar tegelijk met zijn gevreesd medium verdronken!...

Zoodra zij 't hek door was, had zij een voorgevoel van nieuw onheil!...

Alle bedienden, het fräulein, de kinderen en de oude gouvernante stonden in groepjes op de stoep en maakten onbegrijpelijke gebaren, terwijl zij hoogst opgewonden met elkaar spraken.

Fanny deed haar paardje sneller gaan en verstond spoedig eenige uitroepen en de kreten van: „laten wij weggaan! We gaan weg, hoor!”

De dag neigde ten einde en die dwaze verzameling op de stoep van het grijze kasteel, dat met zijn gesloten vensters reeds op een verlaten woning leek en er buitengewoon fantastisch uitzag, mishaaide Mevrouw de la Bossière zeer. Zij had zich zelve gezworen, zich nooit meer door 't meer of minder vreemde aanzien der dingen of door zonderlinge geluiden in de war te zullen brengen of onder den invloed ervan te komen.

Zoodra de kinderen haar ontwaarden, snelden zij op haar toe, gevolgd door alle bedienden. De kleine Jacques zeide schreiende: „Mama, de geest, de geest is er nog!”

Germaine en François beaamden ook „Papa” in een grooten stoel in het toilet kamertje te hebben zien zitten.... Zij waren op de vlucht geslagen, zoo bang waren ze geweest.... Zij vertelden, dat de geest tegen hen gesproken had en droevig tegen hen zeide: „Waarom vluchten jullie?... Herkennen jullie mij dan niet?” Zij hadden hem best herkend, maar hun gestorven „papa” joeg hun te veel vrees aan.

Wanhopend over deze nieuwe „domheid” (met dezen term duidde zij het voorgevallene aan) sprong Mevrouw de la Bossière uit het rijtuig en ondervroeg Germaine, die al te verstandig was om aan dergelijken onzin te gelooven.

Maar Germaine, die haar weenende broertje in haar armen hield, en bijna even hard hilde als hij, kon slechts herhalen: „Wij hebben Papa in de toiletkamer gezien.... hij heeft tegen ons gesproken!...”

Maar Fanny's toorn keerde zich in 't bijzonder tegen de bedienden, toen zij vernam, dat zij zelfs niet in het kamertje hadden durven gaan, om de kinderen gerust te stellen en hun te bewijzen, dat er in 't geheel geen geest was!....

De nieuwe gouvernante kon slechts handenwringend er uit brengen: „Mijn God, mijn God” en toch stond zij bekend om haar groote kalmte.

Alle anderen wezen naar de gesloten vensters van de toiletkamer en zeiden: „Het lijkt geen twijfel, Mevrouw, hij is daar.... hij is daar!...”

Zelfs zij, die niet aan geesten geloofden, dat wil zeggen, de verstandigen onder hen, verklaarden zich volstrekt niet met die zaak meer te willen bemoeien!....

Door een nieuwe verontwaardiging aangegrepen, duwde ze allen op zij en zei:

„Welnu, dan zal ik er heen gaan, dan zal ik naar de toiletkamer gaan, troep lafaards, troep idioten!”....

„Pas op, Mevrouw! Pas op!...”

„Mama, mama!” gilte de kleine Jacques, „ga er niet naar toe, mama!”....

Zij was zoo opgewonden, dat zij hem een draai om zijn ooren gaf. Zij liep door, terwijl haar zoon door zijn doordringend gegil de algemeene opgewondenheid op 't hoogtepunt voerde.

Fanny bereikte vlug de eerste verdieping en liep haar kamer binnen, waarvan de deuren zeker waren blijven open staan na de vlucht der kinderen. Zij voelde zoo weinig angst, (vooral nadat zij het lijk in den koffer had zien liggen) dat zij niet voor de duisternis terugdeinsde, die in haar kamer heerschte. Zij liep dadelijk op den schoorsteenmantel toe om licht te maken.

Maar toen zij aldus in het schemerlicht voortliep, werd de schemer verhelderd door een helderen lichtstraal, welke plotseling een schuine lijn uit het sleutelgat op den vloer der kamer deed vallen.

Ditmaal sprong Fanny ontsteld terug....

Het sleutelgat was dat der toiletkamerdeur. Er was dus iemand in de toiletkamer, iemand die in de toiletkamer licht had aangestoken. Nu, waarom kon er niet iemand in de toiletkamer wezen? De deuren waren er niet meer op slot.... en waarom zou die iemand geen licht hebben kunnen aansteken!.... Moedig, terwijl zij wederom haar koelbloedigheid terugwon, liep zij verder, draaide met vaste hand de deurknop om, opende de toiletkamerdeur en keek rond. Zij zag niemand. Neen, er was niemand in het kleine vertrekje.... De andere deur was gesloten.... en zij hoorde geen enkele voetstap. Toch kon 't zeer goed dat de persoon, die de kaars had aangestoken, welke op tafel stond, den tijd had gehad weg te loopen, omdat de andere deur niet op slot was....

Maar wat betekende in elk geval die aangestoken kaars?....

Die kaars in het zilveren blakertje begon angstwekkend te worden, zelfs voor Fanny, die nergens bang voor was.... angstwekkend door het zonderling uitgeblazen en aangestoken worden, waarmee zij de menschen schrik aanjoeg, ook menschen

met gezonde hersenen zelfs.... Begon 't geheim van 't zilveren dompertje nu ook voor haar te bestaan?....

Zij had op 't zelfde oogenblik een ellendig voorgevoel door een koeltje dat door haar haar in haar nek blies, een soort van koude, kille wind, die haar als de wind uit een graf komend tegenwoei. De doode kon niet ver afwezen! En zie, terwijl ze naar de aangestoken kaars keek, zag ze naast haar een spookachtige arm met lange hand en lange, magere, dorre vingers naar de kaars reiken, 't zilveren dompertje nemen en het op de kaars zetten, die uitging.

Fanny gaf een vreeselijken gil!....

Zij wilde vluchten, maar haar beenen weigerden den dienst en zij gleed in de armen van den geest.... van den geest van André, dien zij nog den tijd had te herkennen, vóór zij bezwijmde.... want geesten die bij licht niet zichtbaar zijn, zijn somtijds zichtbaar in den schemer....

De bedienden hadden Fanny's wanhoopskreet vernomen en niet enkel zij hadden hem gehoord.... Een troepje journalisten, vergezeld door den kleinen Darbois van de „Excelsior”, hadden in 't park weten door te dringen en kwamen op 't kasteel uit, toen het doordringend gegil hen een oogenblik deed stilstaan. Daarna snelden zij voort.

De bedienden vertelden hun: „Het is Mevrouw.... Mevrouw, die den geest in de toiletkamer wilde gaan zien”... en bemoedigd door de tegenwoordigheid der reporters leidden zij het onderzoek.

Maar alle navorschingen waren tevergeefs.... Mevrouw de la Bossière werd niet teruggevonden....

XXXV. DE GROOTE PERS LICHT EEN TIP VAN DEN SLUIER OP DOOR HET DEKSEL VAN EEN KOFFER OP TE LICHTEN.

Men kan begrijpen met welk een geweldige verbazing de verklaringen van de getuigen, die door de journalisten van de groote pers werden bevestigd, den dag, volgende op deze buitengewone gebeurtenissen, werden ontvangen. De geest van meneer de la Bossière had zijn schoonzuster ontvoerd!....

Dit nieuws bracht de streek, welke al een levende meneer die dood was geweest, bezat, totaal in de war. Alle reeds een weinig zwakke hersenen uit de buurt begonnen ernstig gestoord te worden en in 't dal kwam een epidemie van geestenzieners. Overal werden geesten gezien en menschen, die tot dusver 'n gezond verstand hadden bezeten, beweerden elk oogenblik in hun buffet, of in hun nachttafeltje onbegrijpelijke geluiden te hooren. Mevrouw de la Bossière werd pas den volgenden dag na haar verdwijning teruggevonden; zij lag buiten kennis midden op een zandpad in 't bosch van Sénart, niet ver van het deurtje, dat toegang gaf van het park tot het bosch.

Men slaagde er in, de arme vrouw weer bij kennis te brengen, maar hetgeen zij vertelde, toen ze begon te spreken, was niet geschikt om de gemoederen tot bedaren te brengen. Zij, die door al haar vrienden en door de bezoekers van de Rozengarde gewaardeerd werd om haar groote zelfbeheersching, scheen heelemaal krankzinnig geworden zijn.

Zij bleef vast overtuigd, dat zij over de kasteelmuren heen was gedragen door den geest van haar zwager!....

En om nog de kroon op die fantastische gebeurtenissen te zetten, welke op de Rozengarde en op den Reiger voorvielen, verscheen meneer de la Marinière en verklaarde, heelemaal niet meneer Jacques de la Bossière in zijn auto mee te hebben genomen, zooals beweerd werd. Meneer de la Marinière verzekerde, alléén naar Parijs te zijn gegaan en gaf 't bewijs daarvan. Hij had Jacques op den Reiger achtergelaten en men meende, dat deze met meneer de la Marinière vertrokken was, omdat men nergens meneer Jacques de la Bossière had teruggezien. Dat stemde baas Ferrand, de waker, zelf toe.... „en aangezien meneer Jacques op het zelfde oogenblik verdwenen was, dat meneer de la Marinière in zijn auto vertrok, meende ik dat de patroon met hem mee was gegaan!” Wel had meneer de la Marinière er bij Jacques op aangedrongen, met hem mee te rijden, maar deze had gezegd: „Neen, ik heb hier nog wat te doen! gaat u maar weg en wacht niet op mij!...”

Waar was de man gebleven, die uit het rijk der dooden was teruggekeerd?

Het raadsel werd steeds grooter.

Het parket verzocht de Veiligheidsdienst, haar beste speurhonden uit te zenden, maar het was aan de journalisten, die daar nog aanwezig waren, om de eerste ontdekkingen te doen....

De jonge Darbois had baas Ferrand flink „bewerkt”. De slot-som was dat baas Ferrand bekende, Meneer Jacques de la Bossière het laatst voor de deur der oude garage te hebben gezien. Het gelukte den reporter in de oude garage binnen te dringen; daar bemerkte hij, dat het kelderslot kort geleden opengebroken was.

Hij aarzde niet 't vermetele initiatief te nemen om het hangslot te laten springen en daalde in den kelder af. De schop, 't houweel, de versch omgewoelde aarde, de wanorde waarin de kisten en okshoofden stonden, zeiden hem genoeg, dat daar 't geheim was. Hij ging graven. Hij vond den koffer....

En in den koffer het lijk van meneer Jacques de la Bossière!

(Slot volgt).

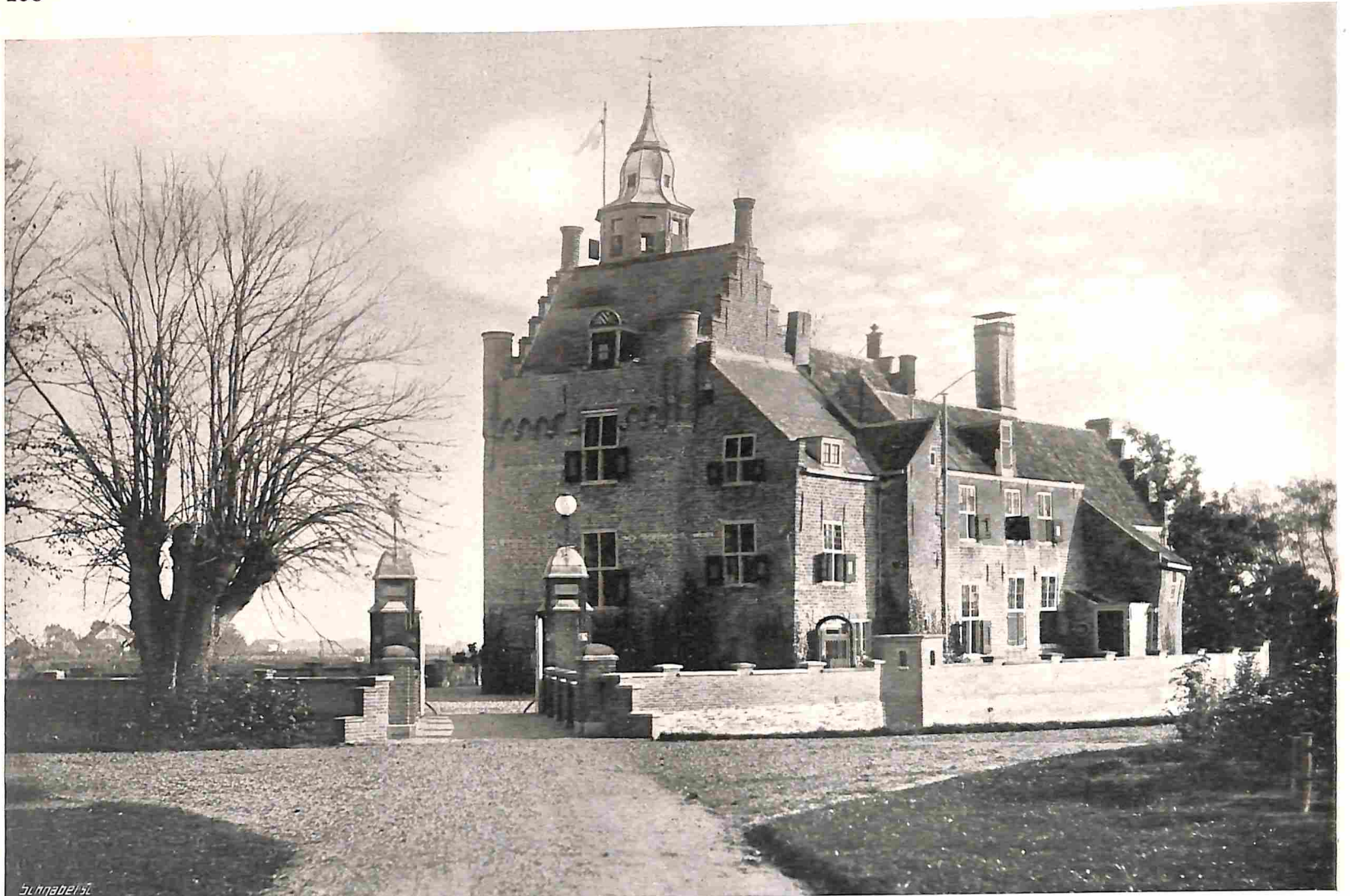

Foto C. Steenberg.

HET SLOT MOERMOND, GEZIEN VAN HET NOORDWESTEN, UIT DE OPRIJLAAN.

HET SLOT MOERMOND.

EEN kwartier ten Oosten van het dorp Renesse op Schouwen bevindt zich het slot Moermond, waarvan het Noorderlijk deel nog duidelijk zijn middeleeuwschen oorsprong aantoon.

Want uit dien tijd, met name uit de eerste helft der 14e eeuw, dagteekent het oorspronkelijk slot.

Reeds in 1244 wordt in de nabijheid van Renesse een ridderlijk huis vermeld — graaf Willem II vertoefde er 2 Juli van dat jaar — dat toen behoorde aan Costijn van Zierikzee (later van Renesse).

De bekende Jan van Renesse, die in den Vlaamschen oorlog zulk eene eigenaardige rol speelde en in 1304 verdrong, bewoond dat slot, totdat het in 1297 door de troepen van graaf Jan I van Holland belegerd, genomen en verwoest werd.

Melis Stoke, van deze voorvallen melding makende, noemt voor het eerst den naam *Moermond*.

Ten opzichte van de ligging van dit oudste kasteel loopen de meeningen uiteen. In zijne studie over de oudste generaties van het geslacht van Renesse betoogt de heer J. W. des Tombe de waarschijnlijkheid, dat de oorspronkelijke burcht Westelijker dan het nu bestaande slot heeft gelegen; anderen (n.l. de heeren

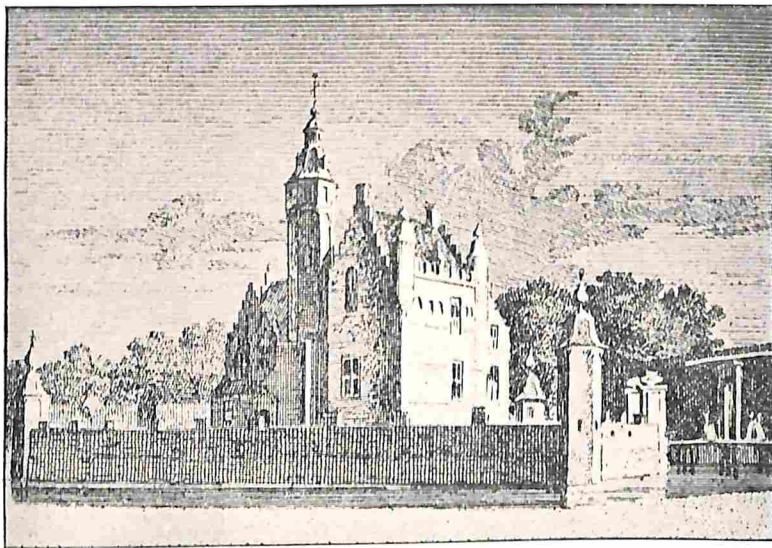
Moes en Sluyterman) vermoeden, dat Moermond op de plaats van het oude kasteel staat.

De mogelijkheid blijft aanwezig, dat het in 1297 verwoeste gebouw een andere ligging heeft gehad dan ons tegenwoordig slot, terwijl beide toch den naam van *Moermond* gemeen kunnen hebben gehad.

De meening dat het terzelfder plaatse zich verheft, vindt o.i. steun in het opschrift van 1513, op een der (nu verbouwde) schoorsteenen van Moermond te lezen geweest, dat het gebouw toen voor de *derde* maal nieuw werd gemaakt. En in 1513 had men zeer zeker meer gegevens dan thans, om over de stichting eene gepronnde meening te hebben.

Witte van Haamstede, aan wien het grootste deel der verbeurd verklaarde goederen der Renesse's was toebedeeld, liet die bij zijn overlijden, omstreeks 1315, na aan zijne drie zonen. Deze lieten de goederen onverdeeld, tot een van hen, Aarnoud van Haamstede, in 1334 huwde met Margaretha, de dochter van den in deze streken zeer gegoeden Matthijs Rengersz. (van Cats). Daar in de rekening van den rentmeester-generaal van Zeeland, Boudijn Jansz., loopende van 1340—1342, voor het eerst melding gemaakt wordt van Aarnoud van Haamstede als heer van Moermond, mag men aannemen dat deze, na de verdeling der vaderlijke goederen, zich tusschen 1334 en 1340 een eigen sterkte en woning heeft gebouwd, zoodat men de stichting van het oudste deel van het nog bestaande slot in genoemd tijdvak mag stellen. De naam „Moermond” wijst op de ligging bij de uitmonding van het water uit de moeren in het midden van Schouwen. De naam „moer” voor laag, drassig, meest onbruikbaar land, is in Schouwen nog zeer goed bekend.

Aarnoud van Haamstede, heer van Moermond en sedert 1339 heer van Oostzaan, Wormer, Akersloot, Hillegom en Vennep, was ridder en werd gedood vóór 1350; zijne weduwe Margaretha van Cats, vrouwe van Simonskerke, overleed in Februari 1356. Hunne eenige dochter was Margaretha van Haamstede, vrouwe van Heemskerk, ridder, heer van Heemskerk enz. die 10 Maart 1380 kinderloos overleed. Moermond is toen gekomen aan Marvin van Haamstede, die in 1422 nog in leven was. Deze was reeds in 1387 ridder, was in 1393 dijkgraaf van Zuid-Beveland, later rentmeester-generaal be-Oosten Schelde, baljuw van Middelburg, enz. Daar bijna al zijne afstammelingen zich noemden „van Haamstede en Moermond” is bij gebreke van leenregisters be-Oosten-Schelde niet na te gaan hoe de opvolging der bezitters van Moermond gedurende het verdere verloop der 15e eeuw geweest is.

HET SLOT MOERMOND IN 1743.

Naar een prent door H. Spilman, naar de tekening van C. Pronk.

Foto C. Steenbergh.

HET SLOT MOERMOND, GEZIEN VAN DE OOSTZIJDE.
DE KOEPEL AAN DEN GRACHTKANT IS BIJ DE JONGSTE RESTAURATIE AANGEBRACHT.

In het begin der 16e eeuw treffen we als eigenaar aan Jacob van Serooskerke, schepen en later baljuw van Zierikzee, die aldaar 17 Januari 1531 overleed. Hij liet het kasteel grootendeels vernieuwen, aan welk feit een opschrift herinnerde op een schoorsteen, luidende: „Jacop van Sherroitskercke vuyt goede saken dede moermont derde werf nieu make”.

Zijn opvolger als heer van Moermond was zijn zoon Hieronymus van Serooskerke, die tevens heer van Welland, Stavenisse, Sint Annaland en Serooskerke was, en die voorts nog vele gewichtige betrekkingen bekleed heeft, als rentmeester-generaal van Zeeland be-Oosten-Schelde, burggraaf van Zeeland, enz. Hij overleed te Bergen-op-Zoom 14 Mei 1571, waar hem in het begin der 17e eeuw door zijne nakomelingen, die zich toen van Tuyl van Serooskerke begonnen te noemen, een statig grafmonument in de Groote kerk werd opgericht.

Na zijn dood werd zijn zoon Philibert van Serooskerke heer van Moermond. Ook deze bezat onderscheidene heerlijkheden, was rentmeester-generaal van Zeeland be-Westen-Schelde en burggraaf van Zeeland. Hij overleed te Antwerpen 7 Juli 1579.

Vermoedelijk zijn nog tijdens zijn leven zijne Zeeuwsche bezittingen door de staten van Zeeland aangeslagen, omdat hij de zijde des Konings hield. Later vinden we als heer van Moermond genoemd Cesar Porquin, gehuwd met Agatha van Haamstede Adolfsdr. Hij wordt reeds in 1595 als zoodanig vermeld en overleed in 1612.

Den 20 Augustus 1612 werd daarop te Renesse het kasteel publiek verkocht, waardoor Mr. Iman van Zuytlandt eigenaar werd. Hij was schepen, raad en burgemeester van Zierikzee, alwaar hij 4 Januari 1638 overleden is. In 1613 liet hij vrij veel aan het slot verbouwen en uit dat jaar dagteekent ook de hoofdeur met het opschrift: „Virtus post fata virescit. Anno 1613”. In 1621 gehuwd met Catharina Montens, werd in Januari 1622 uit dezen echt eene dochter Catharina van Zuytlandt geboren, die in 1643 huwde met Jhr. Daniel Oem van Wijngaerden, heer van Werkendam, drost en dijkgraaf van Woerden, afgevaardigde ter Staten-Generaal, gezant naar Denemarken en Frankrijk. Door dit huwelijk heer van Moermond, liet hij bij zijn sterven op 9 October 1688 het kasteel na aan zijne dochter Jacoba Oem van Wijngaerden, die het gebouw verkocht aan Mr. Pieter Kemp, heer van Kraaijenstein, raad, thesaurier en burgemeester van Zierikzee, rentmeester-generaal be-Oosten-Schelde en afgevaar-

digde ter Staten-Generaal. Als afgevaardigde naar Utrecht voor de vredesonderhandelingen, overleed hij aldaar 13 December 1712. Zijn 20-jarige zoon Pieter Kemp, heer van Bommeneede, volgde hem op als heer van Moermond. Hij was schepen, raad en burgemeester van Zierikzee en overleed te 's Gravenhage 11 Juli 1720, eene kinderlooze weduwe nalatende. Toen werd zijne zuster, Cornelia Jacoba Kemp, sedert 1713 echtgenoot van Mr. Johannes van Schuylenburch (overl. 1735), vrouwe van Moermond. Zij overleed 1 Februari 1755 en liet Moermond na aan haren zoon Pieter van Schuylenburch, schepen, raad en burgemeester van Haarlem, die het kasteel zoodanig liet in orde maken dat het voor bewoning „van een voornaam heer met deszelfs gevolg” geschikt was. Hij overleed 1 April 1764 en had o.a. Moermond bij testament vermaakt aan zijne echtgenoot Maria Machteld van Sypesteyn, die als een verdienstelijke miniatuurschilderes bekend staat. Bij haar overlijden den 26 April 1774 werd haar broeder Mr. Cornelis Ascanius van Sypesteyn haar universeele erfgenaam en derhalve heer van Moermond. Hij was schepen, raad en burgemeester van Haarlem en overleed 7 Juli 1783, waarna zijn zoon Mr. Cornelius Ascanius van Sypesteyn, medeschepen en raad van Haarlem, in het bezit van het slot kwam. Daar hij als patriot bekend stond, heeft Moermond het op 26 Februari 1788 nog moeten ontgelden, toen het door een hoop Schouwsche boeren geplunderd werd. Van Sypesteyn verkocht de bezitting met een deel der heerlijkheid Renesse op 24 November 1789 voor f 38.000 aan Jan van IJsselsteyn, schepen, raad en thesaurier van Zierikzee, rentmeester-generaal be-Oosten-Schelde, die ook de andere deelen der heerlijkheid kocht en alzoo heer van Renesse en Moermond was. Van IJsselsteyn overleed te Zierikzee 17 Januari 1801, als weduwe nalatende zijne derde echtgenoot Catharina Maria Isebree, wier eerste man Mr. Jan Cornelis van Hoorn heer van Burgh en Kraaijenstein was geweest. Zij overleed te Zierikzee 21 September 1826.

Hare erfgenamen lieten daarop den 17 Mei 1827 de heerlijkheid Renesse en het slot verkoopen. Voor f 7200 werd toen Mevr. van Schuylenburch eigenares van Renesse, terwijl Moermond met hoveniering, hofstede, enz., samen groot 42 bunders, voor f 11.700 gekocht werd door Izak van Adrichem te Zierikzee voor zijne echtgenoot Johanna van der Wolff, eerder weduwe van Mr. Marinus Mogge Pous. Zij overleed 24 Maart 1862 en op 7 October van dat jaar werden hare nagelaten bezittingen verkocht. Moer-

mond met bijbehorende hofstede werd toen voor / 34.000 ingekocht door hare dochter Anna Johanna Elisabeth Mogge Pous, in 1828 gehuwd met Mr. Cornelis Theodorus Hoyer. De bezitster overleed 20 Juli 1867, waarna Moermond overging op haren zoon Mr. Willem Hoyer, advocaat te 's Gravenhage, die het slot en omgeving in 1871 verkocht aan Mr. Cornelis van der Lek de Clercq, notaris te Zierikzee en lid van de Eerste Kamer.

Na het overlijden van dezen bezitter op 25 October 1886 werd zijn zoon Mr. Johan François van der Lek de Clercq, thans raadsheer in het Gerechtshof te 's Gravenhage, eigenaar. Deze liet in 1909 en 1910 eenige herstellingen en restauraties aan Moermond uitvoeren, maar verkocht het slot met de nabijgelegen hofstede en de heerlijkheid Renesse in het najaar van 1910 voor / 65.000 aan den heer J. J. Vriesendorp te Dordrecht. Deze zette de restauratiewerken voort en deed het oude kasteel ter bewoning geschikt maken.

Wat over de geschiedenis, het inwendige en de restauratie van het slot nog wetenswaardigs mag geacht worden, zal in het volgend nummer worden vermeld.

(Slot volgt).

P. D. DE V.

OVERMAASCHE SCHETSEN.

I. EEN ZILVEREN BRUILOFT. (Slot).

T Was een schouwspel waard om gezien te worden, de vrouwen met de sierlijke kanten mutsen met afhangende strook, de zoogenaamde keuvels, de zwaar gouden krullen, de vele diamanten op de muts en aan de halzen als broches en sloten aan kettingen één schittering onder de schijn van de petroleumlampen, die aan de zoldering bengelden. De mannen er naast, burgerlijk en ongewoon in de zwarte jas, onhandig praatjes aanknoopend met de vrouw van het paar naast hen. De ceremoniemeester, een broer van den bruijom, stond op, tikte aan z'n glas, 't was een welgedane boer, 't ronde gezicht vol oolijheid: „Ik drink op 't welzijn van 't bruidspaar: ik drink op jullie „allen hier aanwezig, dat de flesch niet onaangeroerd zal blijven; en „er veel zal gesproken worden; ik zal me niet onbetuigd laten noch „in de flesch noch in 't spreken, maar jullie moeten me helpen hoor! „alleen doe ik het beslist niet” . . . „Lang zalle ze leven, lang zalle ze leven”, antwoordden allen in koor. Jacob boog plechtstatig, z'n vrouw lachte nuchter. Allen pakten de wijnsflesch en schonken zich zelf en de vrouw in. De zusters van vrouw Daling, even

Foto C. Steenbergh.

HET SLOT MOERMOND, OOSTZIJDE.

opgestaan, dienden met de meid en een paar vrouwen van arbeiders de sappige koude runderrollen, de ham en 't rookvleesch rond; de fijne broodjes, 't wittebrood en de krentenbollen gingen van hand tot hand. De eigengemaakte boter geelde in glazen potjes op den disch, vroolijk afgewisseld door smakelijk fruit, roodwangige appels en schaaltes met bruidsuiker. Hier en daar tusschen in tintte een vaasje met bloemen; groote taarten met opschriften toepasselijk op 't feest, zelf aangeschaft, en geschenken, sommige al van de vorige week gespaard en bewaard tot heden, sierden de uiteinden van elke tafel. De stemming was er lang nog niet: ze waren met heel hun wezen bij hun brood en vleesch, het te smeren, te beleggen, daar had je je hoofd voor noodig — de mannen wierpen begeerige blikken naar 't geen de vrouwen voor hen klaarmaakten. „Toe maar, doe er nog een stukkie boven op, je kon het er nou van nemen, je was te gast”.

Een dolle deining begon aan de jongelui's tafel: de nichtjes liepen af en aan, er werd geplaagd, gelachen, er broeide wat. Een onstuimig handgeklap begroette het wegtrekken van het gordijn op 't tooneeltje en vertoonde Marie Sprang, Ans Voordijk en Leenemie Mus als „Geloof, Hoop en Liefde”, omkleed met witte gewaden, 't sluike haar loshangend, de armen ontbloot, gewapend met de symbolen in goudpapier. Ze dreunden hun verzen, de blikken strak op 't bruidspaar gevestigd. Jacob knikte goedkeurend: de kin gesteund op de stevige knuist; z'n vrouw keek benepen en pinkte een traan weg, toen „Liefde” aan 't woord was. Plotseling klonk Corstiaan Verploeg's jongensachtige plaagstem er tusschen door: „Nou Liefde, jij mag straks zoo wel naast me komme zitten met je bloote armen”, en toen brulde het heele gezelschap 't uit. „Nee! die is goed! de jongen heit smaak verdikkeme, die meid ziet er niet kwaad uit. O! zoo'n gannef”. En 't arme wit-gewade drietal moest een komende stilte afwachten om weer te beginnen en onder daverend applaus te eindigen. Na de eerste vertooning volgde spoedig een tweede, een derde, een vierde, „de donder is niet van de lucht” meende een broer van de bruid, nou, hij begon er genoeg van te krijgen, zulke voordrachten zijn wel aardig en mooi geleerd, maar met dat al wou ook een ieder wat opvoeren of 't toepasselijk was ja dan nee: de twee laatste voordrachten bij voorbeeld hadden net zooveel met 't bruidspaar te maken als zijn ouwe klepper met de zeug van buurman, en hij beet korzelig in zijn vierde broodje dat hij ditmaal dik met ham had belegd, en spoelde het met een flinke teug rooie baai naar beneden. „Smaakt het nog al, buurman”, vroeg lachend Arie Voordijk van den overkant, „je mot je haasten, jij mot straks ook nog op de planken”, 't antwoord bleef uit, „'t was of de vent z'n gedachte geraaien had”.

„Mooi feest hee”, zei vrouw Benne tegen Gert Mook, die naast haar zat, „niks niet menkeert er, geen kosten gespaard”. „Nou”, lachte Mook terug, „'t kan er af, hij heit ze effe gesabelt met z'n graan” en verder spraken ze bijna fluisterend over de slimheid van Jacob als het er op aan kwam geld te verdienen en er van te halen wat maar mogelijk is. „'t Is alleinig jammer dat z'n neus niet wat krommer staat, dan was 't nog te begrijpen”.

De ceremoniemeester klom op z'n stoel. „Jullie praten lang niet genoeg: jullie zitten maar met je neus boven je wijn en oogen op je brood, er moet meer, veel meer nog getoosd worden, sapresie! dat hoort bij zoo'n feest”. En de tongen raakten los. Niemand echter sprak over den oorlog. Ze hadden allemaal, zooals ze daar zaten, beste zaken gemaakt, „de ellende bleef maar beter achterwege”, meenden ze, „daar kon je 't later nog wel es over hebben”. Maar met de knalbonbons, die de jongelui begonnen af te trekken, begon het lieve leven. „Potdorie, een Zeppelin”, lachte er een, „ze bebommen je stee, Jacob”. zei een ander. „Laat ze”, zei Jacob en hij lachte tevreden, „het graan is er uit en ik en m'n bruid zijn nog vlug genoeg ter been om weg te kommen, jullie moeten verders maar voor jullie zelf zorgen.” „Ik zie een zoeklicht, boem! dat slaat in, „allemaal naar de kelder” en in minder dan geen tijd zaten al de jongelui onder tafel. „Kijk, een helm met een piek komt er zoo waarachtig uit”, zei Jan Piet Mus, „zet em op Arie, dan ben je net een „Bos”, zooals de franschen zeggen.” „Potverblomme, de bruid met een Fransche soldaten-„must”, nou moeten we nog meer hoofddekseis van de „tante” en de sintraale krijgen; dan lijkt het hier gauw een slagveld; als Jacob nog wat meer wijn wil geven”, plaagde Benne. 't Begon Jacob te vervelen dat oorlogsachtige gesprek; dat was hier heelemaal niet op z'n plak, daar most een eind aan kommen, peinsde hij — maar hoe?

Ze zaten nu allemaal met hoofddekseis, op die uit de knalbonbons waren te voorschijn gekomen, de vrouwen met mutsen, helmen en petten, de mannen met vrouwen-hoofdtooi. Ze wermaaren heen en weer, zingend, „O! Japie is getrouwd, hij is in de „misaare, hij is in de misaa-aa-re!”

Jacob vond, dat het feest een verkeerde wending nam, hij sloeg aan z'n glas, hoestte een paar maal, keek rond of ze allen wel luisterden en begon: „Gasten, familie, vrienden, ik heet jellu welkom! Nu ik hier sta aan den vóóravond van ons zilveren feest, enz.”. „Sacreju!” zei een neef grappenmaker, die al eens met Lisvoorbij; oom weet z'n woorden te kiezen” en hij proestte het uit. Jacob vervolgde zwaar. Hij hoorde zichzelf graag spreken en 't had waarlijk een kalmeerenden invloed op de luidruchtigen en leidde de stemming in kalmer wateren. De taarten gingen rond; de stukken met vruchten erop waren het eerste weg, sneu nageoogd

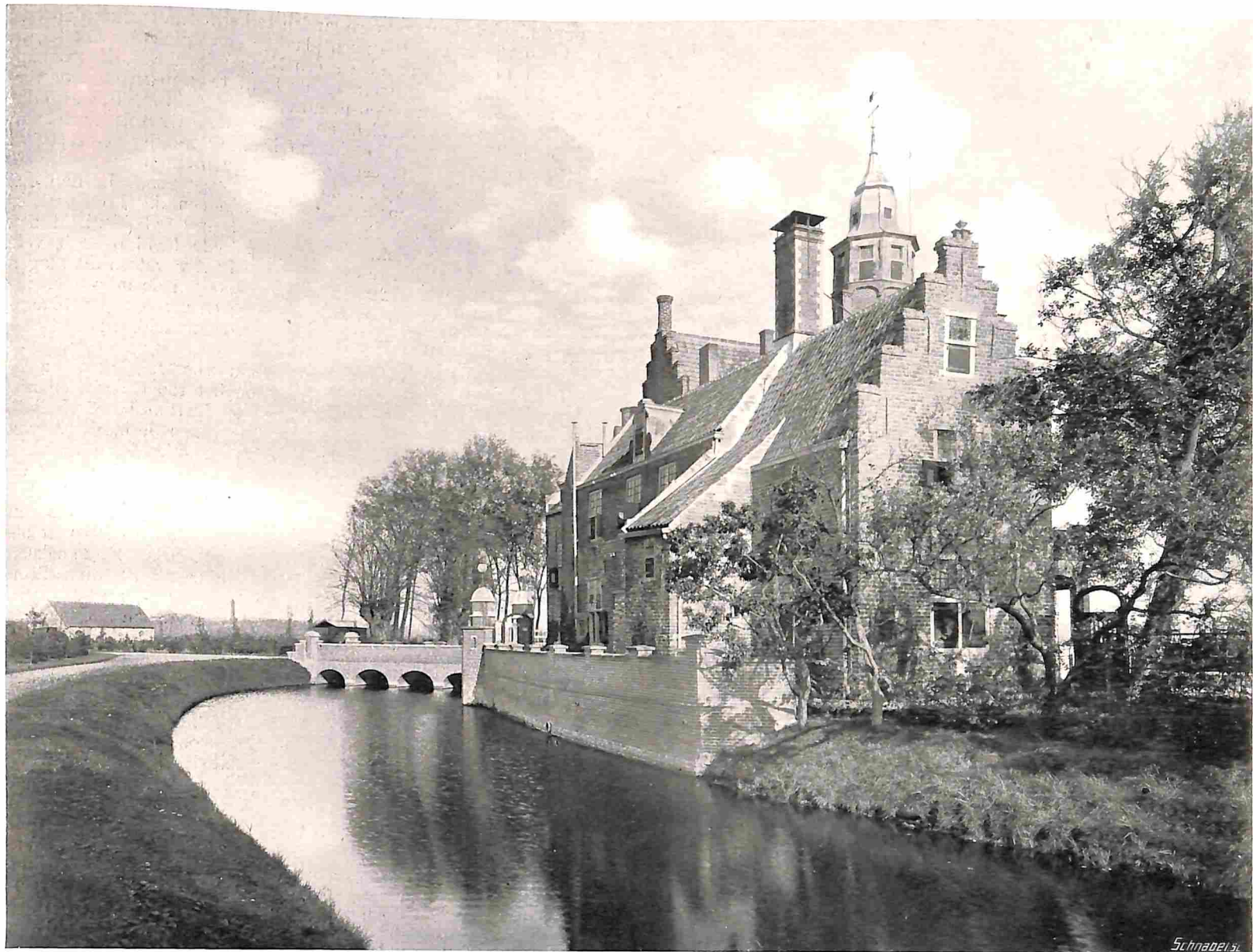

Foto C. Steenberg.

Schnabel.

HET SLOT MOERMOND, GEZIEN VAN HET ZUID-WESTEN.
DE STEENEN BRUG EN DE GRACHTMUUR ZIJN IN 1910 AANGEBRACHT

door de minder bevoorrechten; niettegenstaande dat waren de schalen spoedig leeg. Er was een oogenblik van ontspanning, 't tooneel werd weer betreden door twee aardige nichtjes, zusjes, die iets heel fijns en goed gekozen voordroegen, maar wat overstemd werden door ongepaste, doch goed-gemeende aardigheden van hun verhitte kavalieren vanaf hun tafel, aan 't adres van de meisjes: het vermanen tot stilte van den ceremoniemeester had weinig succes; de stemming was er nu eenmaal. Volgden Corstiaan Verploeg en Renier Benne ten tooneele: een voordracht van twee soldaten van verschillende mogendheden; 't begon goed, maar de wijn was te veel in den man en het eindigde dat ze mekaar in 't vuur van 't spel zoo te pakken namen, dat men ze met geweld van mekaar moest halen om ongelukken te voorkomen; de vertooningen werden verder stop gezet. De bereide neef, het meer ontwikkelde, vooruitstrevende, zich eenigszins uit oude banden en tradities van zijn geslacht losgemaakte lid van de familie Daling, hield een aardige luimige toespraak, Hij schilderde den bruijom in al de verschillende nuances van zijn bestaan, zijn levenswijze, zijn optreden; hier en daar sarcastisch getint, verzweg hij ook niet de tot heerschen aangelegde natuur van zijn oom en de volheid en de kracht van zijn geluid, dat men, als hem iets niets zinde zelfs in het dorp hooren kon. Algemeen gelach en instemming en tante, het meegaande, zachte zeningachtige vrouwtje, ook haar typeerde hij uitmuntend. Hij hield van haar, voelde hoe zij door Jacob's optreden niet tot haar volle recht was gekomen, dat er iets in haar was blijven sluimeren, wat nooit 't volle licht had gezien.

Ze waren er bekant heelegaar van in de war en van onder den indruk gekomen. Ze schilden zwigend hun roodwangige appels: „Ja, die kon praten, maar wat had ie ook een hoop meer gezien dan hullie allen met elkaar; ze mosten d'r evenals hij es uit: 't was bij hun ook maar iederen dag van 't zelfde, die zorgen voor 't bedrijf, die angsten voor 't wel en wee van 't vee”. „Wacht maar”, zei Jan Piet Mus, „as de oorlog eerst er es voorbij is, dan gaane we d'r ook es van tusschen met Liesoone, dan laten we de stee de stee voor 'n hortje, niet waar vrouw?” en hij klopte lachend z'n ega naast em op den rug. Schouderophalend keek ze naar den overkant, waar vrouw Voordijke zat, die nieuwsgierig d'r antwoord afwachtte. „Hoe een mensch 't in z'n hood haalt, de stee alleen laten? ik zou me bekant doodschreeuwen om van 't vee en de kinders af te gaan”.

Aan de jongelui's tafel deinde en dreunde het weer in vroolijk gezang.

„Poepje, je bent m'n oogenlust

„Poepje had jij me maar gekust!”

Ze waren opgewonden, voegden de daad bij het woord in ge-gichel en gejoel.

De bruid zat klein en bleek naast Jacob, die sterk en zwaar betoogde tegen z'n overbuurman Gert van Haage, over de melk-prijzen en dat ie ze wel zou krijgen als ze aan 't in-beslag-nemen bleven. O! hoe verlangde zij naar 't eind van 't feest; 't was alles wel héél schoon geweest al die dagen door: wat was niet alles puik geloopt, maar ze verlangde nou toch naar rust, de rust, die ze al die dagen al gemist had: ze was niet sterk en ze had zoo'n hoofdpijn; onophoudelijk snoof ze „eadeklonje”, 't gaf der niets. Ongemerkt wierp ze een blik op 't horloge, dat aan de lange gouden ketting met diamanten schuifje hing: zij schrok, 't kon haast niet waar zijn „al over half vier, 't was niet lang meer van dag worden of”. Och! och! weer weinig of geen nachtrust en een ellendige morgen voor derzelf en Jacob.

Na nog een halfuurtje in gemeenschappelijk gezang doorgebracht te hebben, stond het eerste paar op, ze verontschuldigden zich, „ze mosten nog zoo'n eind rijden”, een tweede stel volgde spoedig en langzaam kwamen ze allen in beweging. Een afscheid vol grappen en mallenpraat van de opgewonden gasten was het einde.

Goddank! ze waren op 't plein. Vrouw Daling had d'r hart vastgehouden voor die steile trap, „hoe waren ze der afgekomen?” ze bleken nog vaster te staan dan ze gedacht had. Ze tuurde door het kleine raam, zag ze als kaboutertjes met de lantarens in de hand tusschen de wagentjes rondscharrelen. Wat waren ze nog dol en uitgelaten en wat rumoerden de meiden. Maar och! ze waren jong en ze hadden lol, dat kost ze hun eigenlijk toch niet kwalijk nemen! O! wat was het toch met-dat-al heerlijk om nog zoo echt jong en vroolijk te kunnen zijn: wat had zij dat al lang verleerd. Ze zuchtte.

De knecht kwam om de petroleumlampen uit te doen, er waren er al enkelen uitgebrand, leeg. Ze ging naar beneden: de rest zouden ze morgen wel vinden, dat gaf nog een druk daggie.

En kort daarna probeerde het echtpaar om nog een paar uur rust te genieten, maar 't ging niet makkelijk, ze waren beiden overspannen, de zeningen in de war. Zij had zoo'n pijn, zoo'n bonken in d'r hooft en hij had weer flink gedronken, meer dan em paste, maar 't was 't uitzetje, hij had het er maar op gewaagd. Zij tobde door over het vele dat er morgen nog te doen zou zijn en of ze weer geen „mot” zou krijgen met de meid, omdat die

wat meer poot-aan zou moeten spelen dan gewoonlijk. Jacob tobde heelemaal niet: hij lag breed en tevreden op z'n sponde, en dacht er over wat de buurtschap wel zou zeggen van zóó'n feestvieren; vier dagen lang, geen kosten gespaard, alles even piekfijn in orde, „misschien kwam er nog wel wat over in het plaatselijke blaadje te staan”: hij hoopte het in stilte.

In de verte klonk het gezang van de te voet naar huis gaande jonge gasten nog lang na. Ze hadden geen haast en bleven hun kringetjes dansen op den neveligen landweg. „O! Japie is getrouwd, hij is in de misaare, hij is in de misaa...aa...re!” Jacob hoorde ze als door een nevel en zich in de slaap verliezend mijmerde hij, „ja, hij was Jacob... was Japie en hij was getrouwd, al 25 jaar lang met de eenige dochter van den rijken Holders... nee hoor!... heelemaal niet in de misaare... elk jaar meer verdienen... elk jaar meer geld... meer graan... meer vee... meer aanzien... meer... mee...r... mee-e...r... niet mi...sàà...re...” Een luidruchtig geronk. Jacob Daling lag met een tevreden lach op z'n verhit gelaat, terwijl zijn ega met groote staarogen de eerste zonnestraal zag komen op de achtermuur van de bedstee onder het gordijn door, dat men in de drukte van het feest vergeten had omlaag te doen.

ALIX BRANTSE.

EEN AASRUIMER DER PAMPA'S.

LANDEN en volken te bezoeken, de wereld door te trekken van den eenen pool naar den anderen, het leven te bestudeeren onder elk klimaat in de oneindige verscheidenheid van zijn uitingen is zeker geen gering buitenkansje voor hem, die heeft leeren zien; dat was ook de illusie mijner kinderjaren, toen Robinson mijn ideaal was. Op die gouden droombeelden, is al heel gauw de grauwe werkelijkheid gevolgd, en van de Indische wouden, de maagdelijke bosschen van Brazilië en de hooge toppen der Andes, door den condor bewoond, is voor mij als exploratie-veld niets overgebleven dan een steenachtig terrein, tusschen vier muren ingesloten.

Meen echter niet, dat ik mijn lot beklaag. Om een schat van indrukken te vergaderen, heeft men inderdaad geen verre reizen te doen. Jean Jacques herboriseerde wel in den tuin, waar 't zaad voor zijn kanarievogel groeide; Bernardin de Saint-Pierre ontdekte een gansche wereld op de aardbeestruik, die toevallig in een hoekje van zijn venster bloeide; Xavier de Maestre zette zich eenvoudig in zijn leuningstoel en ondernam op die manier als in een reiswagen, rondom zijn kamer een der meest beroemd geworden reizen. Afgescheiden dan van de reiskoets, die in 't struikgewas een te lastig vervoermiddel is, ligt deze manier van het land te bekijken binnen het bereik mijner middelen. Bij kleine étapes reis ik de omstreken rond; bij dezen of genen houd ik me een poosje op, hier en daar doe ik een belangstellende vraag en af en toe krijg ik ook wel eens iets, wat op een antwoord gelijkt.

Geen schuilhoek hier in den omtrek, hoe klein ook, is me verborgen gebleven; ik ken er elk sprietje, waarop de bidsprinkhaan post heeft gevat; elk struikje, waar de bleeke Italiaansche krekkel in de kalmte der zomernachten vedelt, elke ruige, wollige plant, waar de kaardersbij, die fabrikant van katoenen zakjes, de grondstof voor zijn fabrikaat harkt, ieder seringgen-boschje, waar de behangers-bij z'n bladstukken komt knippen. En mocht dat gesnuffel in den tuin me niet bevredigen, dan levert een tocht naar een meer verwijderd punt steeds een bevredigend resultaat op. Ik zeil de kaap der naburige heggen om en kom aanstonds in aanraking met den Heiligen Pillenkever, den Boktor, de Geotruup, den Horenmestkever, de Dectica, den Krekkel, den Groenen Sprinkhaan, kortom met een massa volkstammen, welke geschiedenis een menschenleven in beslag zou nemen. Mijn naaste bureu geven me zóó veel te doen, dat ik niet de minste behoefte gevoel, verwijderde streken te gaan bezoeken.

En bovendien is 't doorreizen van de wereld en zijn aandacht over tal van onderwerpen verdeelen, nog iets anders dan opmerken. De entomoloog die reist, kan zijn collectie met tal van soorten verrijken en zoo zijn verzamelwoede botvieren, maar hierdoor oogst hij nog geen schat van sprekende feiten. De Wandelende Jood der wetenschap mag het genot niet smaken, zich ergens op te houden. Mocht soms een langer verblijf ter bestudeering van deze of gene feiten hem noodig voorkomen, een volgende étape drijft hem toch meedoogenloos verder. Laten we onder dergelijke omstandigheden niet het onmogelijke van hem vergen. Laat hem zijn kurken platen bekrieken, in zijn stopflesschen met spiritus zijn vondsten conserveeren, maar laat hij aan de thuisblijvenden het genot van 't geduldige, doch tijdroovende onderzoek.

Dit verklaart de buitengewone armoede aan geschiedkundige feiten buiten de droge aanwijzingen van het leerboek. Het exotische insect, dat ons overstelpt door het reusachtig aantal leden van zijn geslacht, verbergt bijna altijd het geheim van zijn eigenaardigheden. Het zou anders wel de moeite waard zijn een vergelijking te maken tusschen hetgeen we onder ons oog zien gebeuren en hetgeen elders plaats heeft; het zou niet onbelangrijk wezen te zien, op welke wijze, bij eenzelfde soort van werklieden, de grondtrek van hun instinct zich wijzigt naar de veranderende klimaatsomstandigheden. Op zulke oogenblikken komt het steeds

onbevredigd verlangen verre landen te bezoeken, sterker dan ooit bij me op; gelukkig als ik een plaatsje kan vinden op het tapijt, waarvan in de „Duizend en één Nacht” sprake is, dat geheimzinnige kleed, waarop men slechts heeft te gaan zitten, om gevoerd te worden, waarheen men maar wil. Ach! mocht ik op dat wonderlijke vervoermiddel, nog beter dan de reiswagen van Xavier le Maistre, een bescheiden hoekje voor mij gereserveerd vinden, altijd... met een retourkaartje in mijn zak.

Die wensch is inderdaad in vervulling gegaan. Ik heb dat onverwachte buitenkansje te danken aan een der broeders der christelijke scholen te Buenos-Aires. Zijn bescheidenheid zou zich beleedigd gevoelen, als ik een lofrede hi-eld over 't vele goede, dat ik aan hem te danken heb. Laat ik alleen dit mogen zeggen, dat naar mijn aanduidingen zijn oogen de mijne vervingen. Hij zoekt, hij vindt, hij merkt op en zendt mij zijn aantekeningen en zijn vondsten. Ik merk op, ik zoek, ik vind met hem per brief.

Zie zoo! door bemiddeling van mijn voortreffelijken medewerker heb ik een plaatsje gekregen op het toovertapijt en zoo ben ik aangeland in de Pampa's van de Argentijnsche Republiek, met 't doel een vergelijking te maken tusschen de industrie van de vaderlandsche mestkevers en die van hun collega's op 't andere halfroond. Al dadelijk brengt het toeval me in aanraking met de Phaneus Milon, een prachtig blauwzwart gekleurd insect. Bij het mannetje steekt het borststuk naar voren uit en hangt als een afdak over den kop. Het wijfje mist die tooi, maar vertoont als vergoeding daarvoor slechts eenige simpele plooiën. Beide seksen hebben voor aan den kop twee stekels, die zeer zeker niet alleen als graafwerktuig, maar ook als ontleedmes dienst moeten doen. Door zijn ineengedrongen krachtigen lichaamsbouw doet het insect sterk denken aan de *Onitus Olivieri*, een der merkwaardigheden uit de omstreken van Montpellier.

Wanneer de gelijkenis der vormen ook de overeenkomst der industrieën met zich brengt, zou men zonder aarzelen aan den Phaneus Milon de vervaardiging der korte, dikke worsten moeten toeschrijven, zooals de *Onitus* van Olivier er ook fabriceert. Doch alweer ziet men zich bedrogen, nu men uit den lichaamsbouw de geaardheid van 't dier heeft willen afleiden. De mestkever met zijn hoekige gestalte en korte pooten munt uit in de kunst van 't fabricceeren van kruiken, zooals de heilige pillenkever er niet

fraaiër en zeer zeker niet grooter maakt. Wie zou van dat plumpe insect ooit zoo iets sierlijks verwacht hebben? Het kunstwerk is zuiver geometrisch van vorm, wel is de hals niet slank te noemen, maar toch gaan daarin sierlijkheid aan stevigheid gepaard. Het model schijnt genomen te wezen naar de een of andere Indische kalebas, te meer, daar de hals een wijde opening vertoont en de buik met figuren is versierd, die niets anders zijn dan de indrukken, die de tarsen van 't insect er in gemaakt hebben.

't Heeft iets van een met riet omvlochten veldflesch en bereikt dikwijls, ja overtreft soms de grootte van een kippenei. 't Is een kunstwerk, dat onze bewondering afdwingt, vooral als men dan de plumpe gestalte van den werkmans in aanmerking neemt.

Neen, het zij hier nogmaals herhaald, het werktuig maakt den kunstenaar niet, evenmin bij de mestkever als bij ons. Het zijn nu eenmaal niet uitsluitend de werktuigen, die de modelleur behoeft, er is iets meer en iets beters toe noodig en wel dat, wat ik zoo gaarne het genie van 't beest noem. En ik verwacht van niemand tegenspraak, als ik mijn mestkever een geniaal dier noem. Maar tegen de indeeling van de Phaneus Milon in de klasse der mestkevers moet ernstig protest aangeteekend worden. Wie mestkever heet, verklaart daarmee een liefhebber van mest te wezen. De held van dit hoofdstuk voelt er niet de minste behoefte aan, noch voor zich zelf noch voor de zijnen. Hij heeft het rotte vleesch van krengeen noodig. Men vindt hem steeds onder de lijken van een vogel, van een hond of van een kat, in gezelschap der echte doodgravers. De kruik, waarvan ik hierbij een afbeelding geef, lag op den grond onder 't stoffelijk overschot van een uil.

Mocht er iemand zijn, die lust gevoelt 't verschijnsel te verklaren, dat men hier de eetlust van den doodgraver vereenigd ziet met de talenten van den pillendraaier, ik voor mij zie er van af, omdat ik een ieder tart de smaken van 't insect uit zijn uiterlijk voorkomen af te leiden.

Ik ken hier in deze streken een mestkever, die zich ook vergast aan dierlijke overblijfselen, het is de *Onthophagus ovalis* Lin., de trouwe gast der doode mollen en van honger omgekomen konijnen. Maar deze dwerg-„doodgraver” versmaadt daarom geenszins de mestspecie, hij gaat er even vroolijk op te gast, als de andere onthophagen. Mogelijk hebben we hier met een dubbelen leefregel te doen, voor 't volwassen insect het brood (de mest), voor de larve den heerlijken geur van 't adellijke vleesch. Dergelijke verschijnselen komen meer voor. De roofwesp drenkt zich met den honing uit de bloemkelken geput, de zijnen daarentegen voedt hij met wild. Eerst het dierlijk voedsel en daarna de suiker voor dezelfde maag. Welk een verandering moet die spijsverteringszak niet ondergaan! Is het per slot van rekening niet evenzoo gesteld met onze maag, die op lateren leeftijd datgene versmaadt, waar ze in haar jeugd op verzot was?

Laat ons het werk van den Phaneus Milon eens nauwkeurig beschouwen. Ik heb de kalebassen in volkomen drogen toestand

EEN AASRUIMER DER PAMPA'S.
PHANEUS MILON.

DE KALEBAS VAN DEN AASRUIMER DER PAMPA'S, VAN BUITEN GEZIEN.

los is. Zou dit misschien de larve zijn, die van droogte verschrompeld is, of mogelijk het doode insect zelf? Ik verwachtte zoo iets, maar kwam bedrogen uit. Er was veel meer voor mij te leeren.

Met de punt van een mes maak ik de veldflesch voorzichtig open en vind onder een homogenen wand, die bij de grootste der drie mij toegezonden exemplaren een dikte van wel 2 c.M. bereikt, een bolvormige pit, die de inwendige ruimte geheel vult, maar met geen enkel punt aan de omwanding is vastgehecht. Die geringe beweeglijkheid van de kern verklaart voldoende het gerammel, dat men hoort, als men 't voorwerp schudt.

Wat kleur en uiterlijk voorkomen betreft, verschilt de pit niet van 't omhulsel, maar maken we haar fijn, dan vinden we kleine goudgele stukjes, vlokjes dons, reepjes huid, lapjes vleesch, gebed in een aardachtige massa, die veel op chocolade gelijkt. Legt men deze specie, na haar met behulp van 't vergrootglas van haar dierlijke fragmenten ontdaan te hebben, op een gloeiende kool, dan wordt ze aanstonds zwart, vertoont schitterende blaasjes, die een rookwolkje uitlaten dat een geur verspreidt van brandende organische stoffen. De geheele massa van de pit is derhalve rijkelijk met krengevocht gedrenkt.

Wordt het omhulsel op dezelfde wijze behandeld, dan wordt dit, hoewel in veel mindere mate, eveneens zwart, het rookt echter bijna niet en vertoont evenmin die gitzwarte blaasjes, kortom het bevat nergens dierlijke fragmenten, gelijk we die in den centralen kern aangetroffen hebben. In beide gevallen blijft er na 't verbranden niets over, dan een fijne roodachtige klei.

Dit vluchtig onderzoek leert ons voldoende de keuken van den Phaneus Milon kennen. De aan de larve voorgezette spijs is een soort van *vol-au-vent*. Het vulsel bestaat uit een haksel van al wat de beide uitsteeksels van den kop en 't getande slachtmes der voorpooten van 't lijk hebben kunnen afscheuren: haar en dons, fijngehakte beentjes, lapjes vleesch en huid. Deze vleeschpastei, thans zoo hard als steen, was in den beginne een purée van fijne klei met een rottings-sausje overgoten, terwijl het feuilletée-deeg onzer pastei-korsten hier vervangen wordt door een omhulsel van datzelfde leem, minder rijk nochtans aan vleesch-extract, en dientengevolge niet tot gebruik bestemd. 't Is mogelijk, dat op 't laatst, als de larve wat steviger kost verdragen kan, ze een weinig van de pasteikorst afkrabt, maar tot den tijd dat het volwassen insect zich vertoont, blijft de kalebas onaangetast, die in den beginne het vulsel voor bederf bewaart en tot het laatste oogenblik een veilige beschutting voor de opgeslotene blijft.

Boven de koude pastei, aan de basis van den hals der veldflesch, bevindt zich een rond kamertje, dat door een tamelijk dikken vloer van de spijskamer gescheiden is. Het is de ons bekende broedkamer. Daar is het ei gelegd, dat ik, hoewel verdroogd, op zijn plaats vind; daar ontluikt het larfje, dat, om de voedselpil te bereiken, vooraf een opening moet maken in den vloer, die de beide verdiepingen van elkander scheidt: om bij zijn eten te komen moet het diertje zelf het deksel van de vleeschterrine doorboren. Van alle kanten door een stevige kleilaag omgeven, blijft het gehakt net zoo lang goed, als de tijd van ontluiking dit eischt; en ook het eitje rust veilig in zijn leemen cel. Tot zoover gaat alles naar wensch. De Phaneus Milon kent wonderwel de geheimen der pottbakkerskunst en de middelen om spijzen tegen bederf te behoeden. Maar ook aan de eischen, die de luchtversching in de broedkamer stelt, weet het dier wonderwel te voldoen. De hals van de kalebas is volgens de lengte-as doorboord met zulk een fijn kanaal, dat er ternauwernood een fijn grassprietje door zou kunnen. Van binnen mondt dit schachtje in 't gewelf van de broedkamer uit; van buiten, op den top van 't heuveltje, gaapt een wijdere opening. Dat is de luchtkoker, die tegen elken inval beveiligd wordt en door zijn geringen diameter en door eenige stoffdeeltjes, die 't een weinig vernauwen, zonder 't geheel te verstopp-

ontvangen, ze waren bijna zoo hard als steen en hadden een kleur, die naar melk-chocolade zweemt. Noch inwendig noch aan de oppervlakte wordt de loupe het minste of geringste vezeltje gewaar, dat op plantaardige afkomst zou wijzen. De zonderlinge mestkever gaat dus niet op de schapenkoeken, noch op iets dergelijks te gast, hij bewerkt geheel andere producten, waarvan de aard niet aanstonds met voldoende juistheid op te geven is. Schudt men het ding dicht bij het oor heen en weer, dan hoort men van binnen iets rammelen, evenals bij een droge vrucht, welker pit

Had ik ongelijk met dit alles een eenvoudig wonderwerk te noemen? En mocht een dergelijk gebouw een toevallig resultaat wezen, dan moet men dan toch eerlijk bekennen, dat het blinde toeval met een buitengewone helderziendheid is toegerust.

Hoe legt het plumpe insect het toch wel aan, om een zoo teer en tevens zulk een samengesteld werk tot een goed einde te brengen? Daar ik de Pampa's niet anders bekijk, dan door de oogen van een tusschenpersoon, beschik ik in deze over geen anderen gids dan de structuur van 't werk, waaruit ik zonder vrees voor al te grove dwalingen de methode van den werkman kan afleiden. Ik vermoed alzoo dat hij hierbij als volgt te werk gaat.

Hij bemerkt het cadaver van een klein dier, welks vochten den grond daaronder een weinig hebben doorweekt. Het insect verzamelt een grootere of kleinere hoeveelheid daarvan, al naar gelang den rijkdom der beschikbare massa. Is de kneedbare materie in overvloed voorhanden, dan is de verzamelaar er niet zuinig mee, de spijskist zal er des te steviger door worden. Dan verkrijgt men die kalebassen van buitengewone afmetingen, die grooter zijn dan een kippenei en welker wand een dikte heeft van een paar centimeters. Een dergelijke massa, die de krachten van den modelleur te boven gaat, laat zich bezwaarlijk kneden en verraadt door zijn gebrekkige afwerking de onmacht van den werkman. Is daarentegen de stof schaarsch voorradig, dan bepaalt het insect zich tot het hoogst noodzakelijke en door de meerdere handelbaarheid van het materiaal wordt de regelmatige vorm van een veldflesch verkregen.

Waarschijnlijk wordt de kleiarde vooraf tot een bol gekneed, die vervolgens door de drukking der voorpooten en de werking van 't kop-borststuk tot een ruime kom met dikke wanden uitgehold wordt. Aldus gaan ook de horen-mestkever en de heilige pillendraaier te werk, die boven in hun ronde pil het napje aanbrenge, dat het ei moet ontvangen, eer ze er toe overgaan, aan hun werkstuk den vereischten eindvorm te geven.

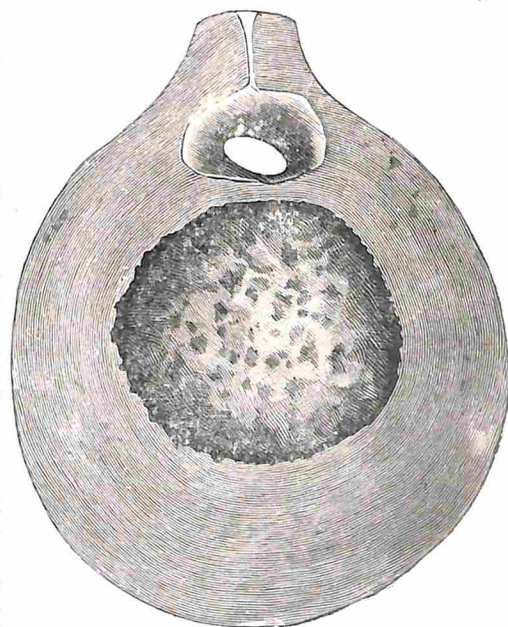
Allereerst is de Phaneus eenvoudig pottenbakker. Elke leemsoort, mits die slechts kneedbaar zij, is hem welkom, hoe matig die ook door het lijkvocht moge gedrenkt wezen. Vervolgens wordt hij vleeschhouwer. Met zijn getand vleeschmes hakt en zaagt hij die lapjes vleesch van 't rottende dier af, welke naar zijn meening het meest naar den smaak van de larve zullen wezen. Hij verzamelt al die stukjes en vermengt ze met de klei, die het rijkst met lijkvocht gedrenkt is, waarna alles op de manier der andere pillendraaiers tot een bal wordt gefatsoeneerd. Laten we er bijvoegen dat deze bal, berekend naar de behoeften van de larve, nagenoeg een constant volume heeft en onafhankelijk is van de grootte van de beëindigde „kalebas". Thans is de vleeschpastei klaar, en is ze daarna losjes in de wijd geopende aarden kom gedeponneerd, dan wordt het pottenbakkersbedrijf opnieuw uitgeoefend. Het insect drukt den dikken rand van de leemen kom samen, strijkt ze over het vleeschpreparaat, dat ten slotte geheel omgeven is, van boven door een dunnen wand, overal elders door een dikke laag. Boven op de dunne zoldering, die het zwakke wurmpje later zal moeten doorboren om den spijsvoorraad te bereiken, wordt een ringvormig kussentje aangebracht, dat op zijn beurt bewerkt, een koepeltje vormt, waarin aanstonds het ei gelegd wordt. Deze bewerking vereischt een buitengewone vaardigheid. Tezelfder tijd toch, dat de hals van de veldflesch gekneed wordt, moet daarin de luchtkoker uitgespaard worden. Het aanbrenge van deze nauwe schacht, welke een slecht geleide druk voor goed verstopping zou, schijnt me een uiterst lastig werk te zijn. De bekwaamste pottenbakker zou hierin niet slagen, zonder behulp van een naald die hij er na afloop uit zou verwijderen. Het insect, die gelede automaat, verkrijgt zijn kanaal, dwars door 't massieve heuveltje, zonder er bij te denken. Zoo hij er bij dacht, zou het werk vast en zeker mislukken.

Thans rest nog, op de gevormde kalebas de uiterlijke versiering aan te brengen. Dit is het werk van een geduldige en langzame retouche, die niet al-

WERK VAN DEN AASRUIMER DER PAMPA'S, OP NATUURLIJKE GROOTTE.

(Doorsnede; men ziet 't eitje in 't kamertje dat door een nauwen koker gemeenschap heeft met de buitenlucht).

WERK VAN DEN AASRUIMER DER PAMPA'S.

Het grootste der mij gezonden exemplaren. (Natuurlijke grootte).

leen aan 't werkstuk een sierlijker weiving geeft doch er tegelijkertijd die putvormige indrukzels op aanbrengt, overeenkomende met die, welke de pottenbakker in voorhistorische tijden met behulp van zijn duimen op buikige potten deed ontstaan.

Daarna is het werk afgelopen, het zal echter onder een ander cadaver hervat worden, want, evenals we dit bij den Heiligen Pillenkever gezien hebben, is voor elk hol slechts één „kalebas” bestemd.

J. H. FABRE,
(vertaald door P. G.)

IN ZUID-TIROL.

II. RIVA EN HET GARDAMEER.

EVENALS Bozen is ook Riva bij ons nog weinig bekend. Wellicht is de kostbare verre reis daarvan de oorzaak, in ieder geval worden de reiskosten ruimschoots vergoed door de trotsche natuur, die ons aan de oevers van het Garda Meer wacht. Riva dat met het kleine Torbole de eenige plaats aan het Garda Meer is, die nog steeds tot Oostenrijk behoort, ligt allerbekoorlijkst aan den N.W.hoek van het meer, aan den voet van den stijlen Rochetta. Het donkerblauwe water waarop de kleine schepen met witte en roodbruine zeilen, de hooge, stijl uit het meer opwaarts stijgende bergen en daarbij de zuidelijke plantengroei, geven aan het stadje een zeldzaam aantrekkelijk beeld.

Van het plein bij de haven (Piazza Benacense) loopt de langs het meer in de rotsen uitgehouwen straatweg „Strada Ponale” steeds stijgende en kronkelende en daardoor telkens een ander uitzicht gevende op Riva, het meer en de talrijke schilderachtig aan de oevers gelegen plaatsjes. Deze weg doet aan de beroemde Axenstrasse aan het Vierwoudstedenmeer denken en doet daarvoor zeker niet in grootsheid onder.

Een boottocht op dit heerlijke meer is een waar genot. Daar de bergen bij Riva het hoogst zijn, is het noordelijkste deel van het meer ook het rijkst aan natuurschoon. De Monte Baldo strekt zich aan den N.O. oever 40 K.M. langs het meer uit en daar de hoogste toppen steeds met sneeuw getooid zijn, is deze berg een der sieraden van het meer. Aan den voet van dezen berg liggen de Italiaansche plaatjes Molcesina en Castelletto, terwijl aan de overzijde Limone ligt, waar aan den oever talrijke citroen-kwekerijen zijn. Steeds meer zuidelijk liggen Maderno, Gargnano en Gardone Riviera, allemaal plaatsen, die beschut gelegen zijn en des winters veel door herstellenden en zieken bezocht worden.

Niet ver van Riva ligt Arco, met het oude slot op den top van een stijle rots, omgeven door cypressen en reeds van verre zichtbaar. Arco is door zijn beschutte ligging een veelbezocht winterverblijf doch zomers zeer stil. Dan is het juist in Riva vol vreemdelingen, die van de koelte van het meer komen genieten. Natuurlijk geldt dit alles voor normale tijdsomstandigheden. In deze heerlijke streek woedt de krijg, heviger thans, dan sinds het uitbreken van den oorlog tusschen Italië en Oos-

Foto Kistemaker.

IN ZUID-TIROL. RIVA, GEZIEN VAN HET PARK VAN HET PALACE-HOTEL.

tenrijk-Hongarije het geval was. Gelukkig zal de oorlog aan de grootsche natuur weinig bederven. Maar de arme bewoners! . . . K.

EINDELIJK . . . TOCH!

TEIN-tein-tein — Com-pag-nie . . . e — Com-pag-nie . . . e
Le sergent-facteur est là,
Avec ses lettres et ses mandats,
Ac-cou-rez,
Accou-rez
Accourez.

Tein-tein-tein — Com-pag-nie . . . e — Com-pag-nie . . . e.

. . . En de klaroen schetterde het uit in stille, melodieuze tonen, die stierven langzaam-weg met het windeken dat lispelde in de kruinen der beuken, de beuken, die stonden rotewijs langs de groote bane. En in het dorp en om het dorp klonk zachtjes den galm der klaroenen:

Le sergent-facteur est là.

't Geluchte zat vol van 't eenige en 't zelfde voosken:

Le sergent-facteur est là.

Nogmaals — men hoorde het, de hoornblazers hadden dezen keer bijzonder veel trek in blazen, want *zij* ook *zij*, hoopten, dat er wel iets voor *hen* zou bij wezen — schetterde de klaroen en ginder achter nog één, en nog één, en nog één, en nog één . . . dezelfde tonen schalden blijde door 't geluchte en stierven dan weer weg, langzaam weg . . .

't Was een vroolijk gemompel dat opsteeg in de schure. De soldaten, ze sprongen vlug op van het strooi — velen hadden geslapen, want ze hadden reeds een lange, vermoeiende marsch achter den rug — en geeuwend, oogen wrijvend, rekkend en kloppend de stroopijltjes van hun veste en broek, haastten ze zich naar de bane, waar de sergeant reeds met een stapel brieven te wachten stond. Ze drumden stille en stonden te hoopes om de tafel en ze keken vorschend met kloppenden boezem de brieven aan . . . Ze hoopten.

En achter, heel achter stond Jef Devos, de handen in de broekzakken en met een beteuterd gezichte, zijn bovenlijf hing wat voorover en zijn oogen keken droomend uit de diepe kassen.

De sergeant noemde namen, luide, en hier en daar uit den hoop klonk een blijde „Tegenwoordig” of een vlug „Gekwetst” of een droevig „Gesneuveld te H”.

En Jef bleef toekijken, zijn hart klopte geweldig onder zijn veste, een aardige rilling lag over gansch zijn lijve, zijn gezicht vertrok in diepe rimpels, zijn voorhoofd fronste en een traan schoof vlugjes uit zijn oogen in zijn baard, hij schudde mismoeidigd 't hoofd en zijn hart klopte al harder naar gelang hij den hoop brieven voelde verminderen en hij andere makkers verheugd den omslag zag openscheuren, voorzichtig . . .

Waarom moest hij ook komen? . . . Om zijn verdriet nog te vergrooten? . . . Hij wist toch wel op voorhand dat er niets voor *hem* zou bijgeweest zijn? . . . Dat duurde nu al anderhalve maand en . . .

Foto Kistemaker.

IN ZUID-TIROL. DE HAVEN VAN RIVA.

Foto Kistemaker.

IN ZUID-TIROL. DE HAVEN VAN MOLCESINA.

nog niets.... Nog geen nieuws van *zijn* vrouw en *zijn* kinderen....

Er kwam een krop in zijn keelgat en hij zuchtte diepe, zijn hoofd zat vol gepeinzen, zijn gemoed schoot vol.... en nogmaals lekte een traan in zijn baard.

Nog slechts eenige brieven lagen op tafel.... en Jef neerslachtig sloop langzaam weg over de bane.... Hij zou maar weer teruggaan liggen in de schure op het stroo en dáár zijn wee uitnikken.... Schoorvoetend trok hij op.... Weer geen brief!....

En daar — in den hoop — koppen reikten omme, oogen zochten rond....

„Jef Devos!” riep men.... „Jef Devos!” „Jef Devos!”

Jef had het rijzekens gehoord en hij bleef staan, als aan den grond genageld, hij aarzelde, zijn oogen keken verbaasd en naar den troep ginder.

Was hij het wel? dien men riep.... 't Was niet mogelijk!

„Jef Devos, allo jongen, spoed oe en bekke!”

Hij ging.... talmend nog.... en daar reikte men hem een brief over.... Een brief!.... Eindelijk.... toch!.... Een brief!

Was hij wel voor *hem*.... hij keek nauwkeurig toe.... Ja, 't stond zwart op wit met scheeve slecht geschreven letters:

Jef Devos.

Soldaat e Regt. III/2.

't Jubelde in zijn binnenste, zijn aangezicht verbleekte, in zijn hoofd begon het te draaien van geneuchte, zijn oogen schemerden.... Hij zag niets meer.... alles was grijs.... grijs alles.... Zijn beenen knikten, krampachtig drukte hij den brief tegen zich aan....

Dat duurde zoo een wijken.... alles was were.... hij zag were.... en vlug liep hij de bane over en dook zich in een hoeksken der schure.... Heimelijk keek hij rond.... Niemand zag hem.... Nogmaals tuurde hij omme zich.... en dan.... met profijtelijke scheuringe opende hij den omslag.... Een diepe zucht en.... dan staarde hij lange in den omslag, naar den brief, dien er netjes ingeplooid zat.... Zijn hart klopte snelle van ongerustheid en nieuwsgierigheid.... Wat zou er in staan?.... Goed nieuws?.... Slecht nieuws?.... Nogmaals blikte hij omme zich.... Niets.... En dan vlug trok hij den brief er uit en.... hij las, vlugge, vlugge en zijn wesen helderde op en zijn herte bonsde.... Eindelijk.... toch!

Nogmaals las en herlas hij.... Het portret, waar was het? Hij zocht, hij vond het niet.... Ha, hier onder zijn knie!.... Hij weende en de in tranen zwemmende oogen staarden dof naar die heilige beeltenisse.... Hij zuchtte diepe en zijn hoofd knikkebolde.

Nogmaals herlas hij aandachtig en langzaam, en de tranen lekten in zijn baard:

Beminde Man,

Ik neem de pen in mijn hand en met dezen laat ik u weten den staat van mijne gezondheid en hoop van u hetzelfde.

Ook laat ik u weten Jef, dat het met ons allemaal nog altijd goed gaat.

Berke wordt nog altijd vetter en grooter en is nog altijd dezelfde, wilde, kwaje jongen, hij steekt nog altijd dezelfde schelmerijen uit met Jan van den keuster

en Sus van 't smekke, ik kost hem ni baas worre, maar ik hem iet goed uitgewonne en as ik na zeg: „Wacht bengel tot vader weer van de soldaten veromkomt, hij slaagt ie doet,” dan begint hij te schrijven en zoë zal er stillekes wee alle schelmerij uitgaan en zal hij wel gauw nen brave jonge worre.

Ons Trienke, ons schaapke, ge must z'eens zien Jef, brave man, as ze in heur wiegskén ligt, hoe ze dan heur kleine, vette armkes naar omhoog steekt en met heur hankes knipt, zoo open en toe, hoe dan heur oegskens draaien en een licht lachske speult om heur lippekes en ze dan monkeld en stotterd „Vaje.... Vaje!” Ja, Jef jongen, beste man, maar ziet, dan kan ik me ne mië inhouden en dan moet ik ze uit heur wiegskén nemen en ze dicht tegen me aandrukken en dan kome de tranen in mijn ooge.

Het kore is na oek binne, vader heit kome helpe en Sta van den Djok en Mans van scheele Lowis ook en in de winter zullen ze het oek kome deuschen, maa ik geloof dadde dan wee wel terug zult zijn van de soldaten en da ge zelf het kore zult kunne deuschen. Da zal e plezier zijn eh Jef, beste man, maar zie dan Jef, dan maak ik wee es pannekoekke, want die ette geere ni waa?

Jef, in 't dorp gaat oek nog alles goed. De meester heit os portret gemaakt, Jef, ik stuur het hie bij, zoë kunde uwe lieve vrouw en uwe lieve kindere van tijd tot tijd es bezien.

Ze vertelle, hier, da de Dutsmanne alleman doet doen en alles verbranne, is da waa Jef, brave vent? As da wa is Jef, beste man, dan weet ik nie wat doen, want nog een maand jonge en dan hemme we weeral een klein dutske, weeral een versch boorlingske met een lief smoeke en vette armkes en binkes. Maar ik geloof toch da den Dutsman hie toch nie zal kome, gij zult hem wel e wegjage eh Jef? Maar binne een maand dan zulde toch zeker wel verom van de soldaten zijn.

Nu Jef, brave vent, het papier is bekanst vol, ik leg de pen nee en stuur u vele kusse, vele kusse van uwe lieve vrouw en uwe lieve kindere.

Stefanie.

En in een heerlijk visioen zag hij weer: zijn hoeveke te midden der vruchtbare landouwen en den kerktoren, met de grauwe en roode daken der huizen, van 't dorp, om en om en op het geleege van zijn erve werkte zijn vrouwtje, leurde alhier aan een kuip, aldaar aan een ketel, zij werkte vlug met een zwierige beweging van heur lijf en Berke, die liep stoeiend de veldwegels door, kroop alhier op een boom en roofde aldaar een vogelnest en hij zag Trientje, het schaapke, dat lag in heur wiegskén, hij zag die korte vette armkes naar omhoog steken en heur handekes knippen en het stil lachje dat lag op heur lippekes en hij hoorde heur zoet gemompel „Vaje.... Vaje!” dat klonk zóo zoeteken in zijn ooren en dat deed een riem komen onder zijn droef herte. Zijn hoofd deed zeere van zalige gepeinzen en zijn oogen keken weer die heilige beeltenisse aan.

Plots.... op 't gelege der hoeve werklonk een wild groep, 't was als een herrie. Jef hoorde voetstappen gaan en keeren, hij

Foto Kistemaker.

IN ZUID-TIROL. HET HAVENTJE VAN CASTELLETTO.

hoorde terten op het stroo, hij hoorde de makkers die, terwijl ze in koor zongen „De Vlaamsche Leeuw”, hun ransel op hun rug riemden en hun gordel spanden om hun middel... en hij hoorde ook de zware en duidelijke stem van den sergeant, die riep „Aux Armes!”

Vlug sprong Jef op, stopte spoedig den brief en 't portret in zijn broekzak, kleedde zich gauw aan en haastte zich bij zijn makkers, die reeds stonden in gelederen op de bane....

„En avant — Marche!”

Ze stapten voort in gewonen pas en hun schoenen dreunden op de kasseide en de bajonetschede tokte in maat op den knoop van hun kapotjas.

Jef trad voort met lichten tred, nevens zijn makkers, hij zoog smakelijk aan een steenen pijp en... hij was tevreden.... Eindelijk toch had hij nieuws van huis. Zijn wee ging over... stille.

En het heele regiment stapte voort over de lange bane, die zwelde en daalde grauw met bruin geborduurde strepen — onder een groen bladergewelf met forsche, plumpe zuilen — in de verre verte weg in een klein bleekblauw gat.

De zon gloeide geweldig, schoot schuinsche, goude stralen op veld en weg en maalde gele vlekken op de bane, waarin lange, zwarte schaduwen geprangd zaten.

Van weerskanten de bane, heinde en ver golfde het veld met ongelijke, gele en bruine lappen in de felle zonnelakering, omkoepeld door een lichtblauwen hemel.

Jef was weer de man van vroeger, met nieuwen moed stapte hij voort.... Eindelijk.... toch! had hij nieuws gekregen van huize.... Hij klopte zijn pijp uit op den kolf van zijn geweere, hij vulde ze were, sloeg vuur en blies profijtelijk de wolkjes weg.... nog een maand en hij was vader voor de derde maal.

MAURITS PEETERS.

JANUS.

JANUS, die volgens de legende, in de gouden eeuw over Latium geregeerd had, gold bij de Romeinen als een der voornaamste godheden. Onder zijn hoede stond het begin van alle zaken — zonder hem aan te roepen zou geen zeevaarder zich op reis begeven en geen landman het zaad in de voren leggen — en, daarmee in verband, het begin der tijdperken; vandaar dat de eerste dag van elke maand aan hem gewijd was en Januari naar hem genoemd werd.

Iederen dag opende hij de poorten des hemels, opdat de zon te voorschijn kon treden — het Latijnsche woord „janua” beteekent „deur”. Voorts stond het ingaan door poorten en deuren onder zijn bescherming, weshalve men hem voorstelde met een sleutel in de hand. Hij werd op Romeinsche munten en in poorten afgebeeld met twee aangezichten — Janushoofd —, waarin men het beeld der op- en ondergaande zon heeft willen zien of van den god der zon en de godin der maan, tenzij men, door het eene geelaat te richten naar wat achter en het andere naar wat voor is, heeft willen symboliseeren hoe begin en voortgang aller dingen onder zijn hoede staan.

En als koning van het legendarische gouden vreedestijdperk en misschien omdat maatschappelijke en andere aangelegenheden tot geen goed einde worden gebracht zonder vrede, werd hij ook als God des Vredes vereerd. Ook kan hiertoe aanleiding gegeven hebben het oude verhaal van het binnenrukken der Sabijnen in de poort — aan Janus gewijd! — van Rome, die men niet bijtijds

kon sluiten: uit een onder den doorgang verborgen bron spoot onverwachts met geweld kokend water en zwavel op, waardoor de binnendringers gedood werden en verder doortrekken onmogelijk was. Op die plek bouwde men een tempel. Wanneer het Romeinsche volk ten oorlog trok, verzekerde het zich vooraf van Janus' gunst. Bij 't verlaten van 't gebouw bleven de deuren geopend, die niet gesloten werden voor de vrede geteekend was. Men verhaalt dat zij, in verband met de vele oorlogen der Romeinen, geregeld open stonden. Slechts drie maal moet het anders zijn geweest, n.l. tijdens de regeering van Numa Pompilius, na den slag bij Actium en in de dagen van Augustus — naar men wil in het geboortjaar van Jezus.

Helaas, te lang reeds staat Europa's vreedestempel open, wanneer worden zijn deuren gesloten?

F. W. DRIJVER.

MEIKEVERSOEP.

ER zijn dit jaar veel Meikevers, al kunnen we ook niet spreken van een Meikeverplaag. Doch wat niet is kan nog komen en als er geen groote sterfte onder deze schadelijke insecten uitbreekt, is er alle kans dat 1919 of 1920 wel een Meikeverjaar zal worden. Straks zullen n. l. al die duizenden Meikeverwijfjes, welke thans 's avonds rondgonzen, in den bodem kruipen en daar ieder een 50 of 60 eitjes deponeeren, waaruit binnenkort evenzoveel engerlingen geboren zullen worden. Deze larven van de Meikevers zijn het, die gedurende hun drie- of vierjarig verblijf onder den grond nog aanmerkelijk veel grooter schade aanrichten dan de volwassen kevers, die tenminste na twee maanden weer verdwenen zijn. De engerlingen echter leven van de wortels der planten en kunnen heele velden verwoesten. Zijn er een jaar nu veel Meikevers, zooals thans, dan komen er uit den aard der zaak ook veel engerlingen, dan wordt er gedurende drie of vier jaren groote schade berokkend aan de gewassen en na die periode heeft men kans op een dier gevreesde Meikeverjaren, waarin alle boomen kaal gevreten staan.

Het is daarom zaak den strijd tegen deze insecten krachtig te voeren, speciaal in een jaar als het tegenwoordige, dat wel eens de voorlooper zou kunnen zijn van een Meikeverplaag.

In Duitschland is men den verdelgingsoorlog al begonnen, doch daar heeft men er nog een nevenbedoeling mede: de verkrijging van een eiwit- en vetrijk varkensvoedsel, dat in dezen schralen tijd ook door den mensch niet wordt versmaad. Want hoe zonderling het ook klinkt en hoe weerzinwekkend deze spijs op 't eerste gezicht ook lijkt, de Meikevers worden in Duitschland gegeten en dat reeds sinds oude tijden. In de „Mittheilungen der oek. Gesellschaft zu St. Petersburg”, van 1856, blz. 409, komt hieromtrent een mededeeling voor van zekeren dokter Schneider te Fulda, waaraan wij het volgende ontleenen: „Men kan moeilijk gelooven, dat de schadelijke Meikevers, die soms een ware ramp voor een landstreek vormen, een heerlijke soep kunnen verschaffen, die te Fulda algemeen wordt bereid en met smaak genuttigd. Men rekent daartoe ongeveer 30 kevers per persoon. De kevers worden dadelijk na de vangst gewasschen, fijn gestooten in een vijzel, geroosterd met boter en opgekookt met het nat van vleesch. Daarna gezeefd en gegeten met geroosterd wittebrood. Goed toebered is deze soep beter en smakelijker dan kreeftensoep, aangenaam van geur en van bruine kleur. Zij vormt een uitstekend voedsel, waartegen slechts een volkomen ongegrond vooroordeel bestaat.

Vele personen, die bij mij deze soep hebben gegeten, zonder te weten waaruit zij bereid was, nuttigden haar met smaak. Voegt men er een kreeft aan toe, dan is zij niet van kreeftensoep te onderscheiden.

Het is een krachtige, voedzame spijs, die zonder enig nadeel gebruikt kan worden.”

Tot zoover de mededeeling van dr. Schneider, waaruit blijkt, dat reeds 60 jaren geleden Meikeversoep in Duitschland bekend was. Dit bericht maakt eenigszins begrijpelijk de onlangs in de bladen verschenen mededeeling van de Duitse regeering omtrent het vet en eiwitgehalte van Meikevers en bewijst, dat men in dit geval niet met eene aardigheid te doen heeft van iemand die eens den draak wil steken met den nood van onze Oostelijke bureu. M.

TURKSCH SPREEKWOORDEN.

— Als ik verdriet heb, treurt mijn moeder ook, het medetrouwen van anderen telt niet mee.

— Een witte poedel loopt gevaar op de katoenmarkt.

— Als Allah één poort sluit, stelt hij er daarneven duizend andere open.

— Allah schiep de broeders voor elkander, doch gaf elk een aparte beurs.

G.

Foto Kistenmaker.

IN ZUID-TIROL.

HET KURPARK TE ARCO. OP DE ROTS DE OUDE BURCHT.